

МЕТОДИЧНИЙ ВАРІАНТ ВИВЧЕННЯ ПОЕЗІЇ ОЛЕГА ОЛЬЖИЧА

Творчість Олега Ольжича увійшла до шкільного курсу української літератури на початку 90-х років ХХ століття. Чинна на той час програма Інституту літератури (керівник авторського колективу Михайло Яценко) передбачала її оглядове вивчення в 11-му класі разом із творчістю інших представників празької школи (Ю.Дарагана, Є.Маланюка, Л.Мосендза, О. Стефановича, О. Теліги та інших). В анотації пропонувалося звернути увагу учнів на мотиви туги за Україною, історіософізм, вольові інтонації, заперечення сентименталізму національного характеру, намагання засобами лірики сприяти створенню нового типу національно свідомого українця, високій культурі поетичного мовлення представників празької школи [2].

За програмою Інституту українознавства, підготовленою Петром Кононенком та Всеволодом Недільком, творчість Олега Ольжича теж вивчалася оглядово разом зі спадщиною інших представників празької школи. Автори рекомендували звернути увагу школярів на участь митця у русі опору та на його героїчній загибелі [2].

Варіант, розроблений Нілою Волошиною та Олександром Бандурою, продовжував методичну традицію початку 90-х років. Програма з української літератури для 5-12 класів за загальною редакцією Раїси Мовчан планувала монографічне опрацювання поезій Олега Ольжича – «Господь багатий нас благословив...» та «Захочеш – і будеш» із циклу «Незаномому воякові» в 11-му класі. В анотації наголошувалося на романтичному максималізмі, силі духу, життєрадісності, шляхетному патріотизмі автора, висловлених образним словом, ідеях оптимізму і життєлюбства[4].

Найбільше уваги спадщині Олега Ольжича приділяла програма для шкіл з поглибленим вивченням української літератури у 8-11-х класах, для класів з гуманітарним профілем, гімназій, ліцеїв та коледжів (укладачі Григорій Семенюк та Василь Цимбалюк). Автори пропонували подати біографічну довідку про поета і публіциста, наголосити на його трагічній долі. Для монографічного вивчення обиралися поезії «Був же вік золотий», «Воно зросло з шукання і розпуки...», «Господь багатий нас благословив...». А для додаткового – «Рінь», «Галли», «Готи», «Триптих», «Скільки сонця ллється на землю...», «Незаномому воякові», «Давнім трунком, терпкістю Каяли...», «Захочеш – і будеш...».

Чинні програми з української літератури передбачають різний ступінь повноти вивчення творчості Олега Ольжича. Так, програма для 10-11-х класів (профільний рівень) пропонує представити його постать в оглядовій темі «Празька школа» поетів» разом із такими іменами, як Є.Маланюк, Ю.Дараган, Л.Мосендз, О.Теліга, О.Лятуринська, О.Стефанович, Ю.Липа, Ю.Клен, Н.Лівицька-Холодна та ін. Учитель має звернути увагу школярів на продовження ними модерністських традицій неоромантиків, неокласиків, а також на головного героя їхніх творів – духовно сильну й вольову людину, національно свідомого українця, що мріє про незалежність України. Учні мають зрозуміти основний пафос їхньої творчості – волелюбність, мужність, почуття відповідальності перед поневоленою батьківщиною, щирий патріотизм [3].

Оскільки у старшій школі поряд із текстуальним практикується й оглядове вивчення віршів (окремі твори можуть бути проаналізовані детальніше, інші – стисло або про них учитель лише згадає), пропонуємо таку структуру уроку вивчення життя і творчого доробку Олега Ольжича в 11-му класі (за програмою профільного рівня):

1. Слово учителя про поета і публіциста, сина Олександра Олеся, його трагічну долю.
2. Читання фрагментів поеми «Незаномому воякові» заздалегідь підготовленими учнями.
3. Бесіда за їх змістом.
4. Загальна характеристика вчителем художнього осмислення поетом історичних фактів стародавньої історії України з погляду сучасності, вічності («Археологія»,

«Рінь», «Готи», «Був же вік золотий»), утвердження невмирущості свого народу («Скільки сонця ллється на землю...»).

5. Читання вірша «Воно зросло з читання і розпуки...» підготовленим учнем.
6. Повідомлення учня про ліричного героя поезії – вольову, мужню людину з високою національною свідомістю, з вірою у щасливе майбутнє народу.
7. Читання вірша «Господь багатий нас благословив...» підготовленим учнем.
8. Аналіз його у формі бесіди.
9. Підсумкове слово вчителя про своєрідність поезії Олега Ольжича, її місце в українській літературі.

Проводячи бесіду за змістом поеми «Незнаному воякові» звертаємо увагу учнів на роздуми поета про людську самопожертву і героїзм, наголошуємо на авторському баченні ролі особистості («Захочеш – і будеш. В людині, затаєм, Лежить невідгадана сила»).

Розглядаючи поезії «Археологія», «Рінь», «Готи», «Був же вік золотий», відзначаємо, що поетична творчість Олега Ольжича нерозривно пов'язана з його науковою діяльністю. Пошуки в галузі археології та історії стали підґрунтям для художнього осмислення фактів стародавньої історії України з погляду сучасності.

Розмірковуючи над віршем «Воно зросло з шукання і розпуки...» зауважуємо, що не випадково епіграфом до твору стали рядки поета-неокласика Павла Филиповича: «А гострозоре, мужнє покоління / Ужє ростє на молодій землі». Автор створює своєрідний ліричний портрет своїх сучасників-однодумців, покоління людей із високою національною свідомістю, з вірою в щасливе майбутнє народу:

*Воно зросло з шукання і розпуки,
Безжурно-мужнє, повне буйних сил,
Закохане в свої тугії луки
І в бронзу власних мускулястих тіл.*

Аналізуючи поезію «Господь багатий нас благословив...», наголошуємо на лейтмотиві вибору, героїчному пафосі доробку митця, що, за спостереженням В. Державина, виразно перегукується з прометеїзмом І.Франка й Лесі Українки [1, с. 538].

На цьому уроці важливо також звернути увагу школярів на специфіку мови творів автора, а саме: емоційно деформований синтаксис, «модерністичні» епітети, метафори й порівняння, афористичні вислови тощо.

Підсумовуючи розмову про поетичний доробок Олега Ольжича, відзначимо патріотичний пафос і публіцистичність, жанрове і тематичне розмаїття його творів, поєднання різних літературних напрямків, стримане використання художніх засобів.

Які б форми роботи не обрав учитель, традиційні чи інноваційні, важливо, щоб автор постав перед школярами як поет-учений, інтелектуал, патріот, як митець зі своїм неповторним індивідуальним стилем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державин В. О. Ольжич – поет національного героїзму / Володимир Державин // Українське слово: Хрестоматія укр. літ-ри та літ. критики ХХ ст.: У 3-х кн. Кн. 2. – К.: Рось, 1994. – С. 534-542.
2. Програми для середньої загальноосвітньої школи з українською і російською мовами навчання. Українська література: 5-11 кл. – К.: Перун, 1998. – 271с.
3. Українська література. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям (профіль української філології). Профільний рівень / За заг. ред. Р.В.Мовчан. – К.: Грамота, 2011.
4. Українська література. 5-12 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / За заг. ред. Р.В.Мовчан. – К.: Перун, 2005. – 201 с.

Бондаренко Л. Г. Методичний варіант вивчення поезії Олега Ольжича // Поетика художнього тексту. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (Херсон, 20 травня 2016 року) / Херс. держ. ун-т. – Херсон: ХДУ, 2016. – С. 8-10.